

changing worlds & signs of the times

Selected Proceedings

from the 10th International Conference
of the Hellenic Semiotics Society

EDITORS

Eleftheria Deltsou

Maria Papadopoulou

E-BOOK (PDF)

Changing Worlds & Signs of the Times /
Selected Proceedings
from the 10th International Conference
of the Hellenic Semiotics Society

EDITORS:

Eleftheria Deltsou
Maria Papadopoulou

DESIGN:

Yorgos Rimenidis

PUBLISHER:

The Hellenic Semiotics Society
Ελληνική Σημειωτική Εταιρεία

© VOLOS, 2016

FOR THE EDITION
the publisher

FOR THE PROCEEDINGS
the authors

ISBN 978-618-82184-0-6

Changing Worlds & Signs of the Times

Selected Proceedings from the 10th International Conference of the Hellenic Semiotics Society

Contents

Preface	11
Introduction	12

PLENARY SPEECHES

Jean-Marie Klinkenberg <i>Thinking the Novelty</i>	16
Alexandros Ph. Lagopoulos <i>Continuities, discontinuities and ruptures in the history and theory of semiotics</i>	30
Farouk Y. Seif <i>Resilience and Chrysalis Reality: Navigating Through Diaphanous Space and Polychronic Time</i>	52
Göran Sonesson <i>The Eternal Return of the New. From Cultural Semiotics to Evolutionary Theory and Back Again</i>	68
Κάριν Μπόκλουντ-Λαγοπούλου <i>Γιατί η Σημειωτική;</i>	88

SOCIO-POLITICAL ISSUES

Mari-Liis Madisson, Andreas Ventsel <i>Analysis of Self-descriptions of Estonian Far Right in Hypermedia</i>	102
Joseph Michael Gratale <i>The 'War on Terror' and the re-codification of war</i>	112
Emile Tsekenis <i>'African modernity': Witchcraft, 'Autochthony', and transformations in the conceptualizations of 'individual' and 'collective identity' in Cameroon</i>	122
Sofia Kefalidou, Periklis Politis <i>Identity Construction in Greek TV News Real-Time Narratives on Greek Financial Crisis</i>	134
Anthony Smyrnaiois <i>Discerning the Signs of the Times: The role of history in conspiracism</i>	144
Όλγα Παντούλη <i>Ο 'αριστερός' και ο 'ανατολίτης' σύζυγος στις αφηγήσεις γυναικών επιστημόνων: διαδικασίες επιτέλεσης του φύλου τους</i>	152
Μαριάννα Ψύλλα, Δημήτριος Σεραφής <i>Η ανάλυση ενός γεγονότος μέσα από τον πολυσημικό λόγο των εφημερίδων: Μία μεθοδολογική και πολιτική προσέγγιση του Δεκέμβρη του 2008</i>	160
Αλεξία Καπραβέλου <i>Ο ρατσισμός σήμερα μέσα από τη σημειωτική ανάλυση γεοπορτάζ εφημερίδων</i>	170

SPACE AND/IN SOCIETY

Eleftheria Deltsoy <i>Salonica Other Ways – Otherwise': A Mirror-λ letter and heterotopias of an urban experiment</i>	186
Fotini Tsiibiridou, Nikitas Palantzas <i>Becoming Istanbul: a dictionary of the problematics of a changing city; inside critique of significant cultural meanings</i>	196

Κώστας Γιαννακόπουλος Αναφομοίωτες διαφορές, «εξευγενισμός» και πόλη	206
Ιορδάνης Στυλίδης Η Βιτρίνα ως ελκυστής σημασίας	216
Δήμητρα Χατζησάββα Αναδυόμενες έννοιες για τον χωρικό σχεδιασμό	226
Θεοδώρα Παπίδου Μεταγραφές ψηφιακού υλικού στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό	236
Κωνσταντίνος Μωραΐτης Τοπία σημαίνοντα	248
Νεφέλη Κυρκίτσου Η ολίσθηση των σημασιών στην τοπική θεωρία του Jacques Lacan ..	260
Ανθία Βερυκίου Τόποι απουσίας και Τοπολογικά τοπία	270

VISUAL CULTURES

George Damaskinidis <i>Are University Students Followers of the World's Semiotic Turn to the Visual?</i>	284
Dimitrios Koutsogiannis, Vassiliki Adampa, Stavroula Antonopoulou, Ioanna Hatzikyriakou, Maria Pavlidou <i>(Re)constructing Greek classroom space in changing times</i>	294
Polyxeni Manoli <i>A multimodal approach to using comics in EFL classrooms</i>	308
Αικατερίνη Τάτση, Μαρία Μακαρού Πολυτροπικά πολιτισμικά παλίμψηστα: η περίπτωση ενός κόμικ	318
Αναστασία Φακίδου, Απόστολος Μαγουλιώτης Σημεία και κώδικες: Πώς αντιλαμβάνονται τα παιδιά τη γλώσσα εικόνων που αναπαριστούν την παιδική ηλικία;	332
Έφη Παπαδημητρίου, Δήμητρα Μακρή Πολυτροπική κοινωνική σημειωτική προσέγγιση στη δημιουργία νοημάτων-σημείων από μαθητές/τριες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	346
Θεοφάνης Ζάγουρας Ο σχεδιασμός πολυτροπικών κειμένων για το γλωσσικό μάθημα στο Δημοτικό Σχολείο	360
Dimitra Christidou <i>Does pointing in the museum make a point? A social semiotic approach to the museum experience</i>	374
Παρασκευή Κερτεμελίδου Οι μετασχηματισμοί του μουσείου τέχνης στην εποχή της κατανάλωσης	386

ART

Eirini Danai Vlachou <i>The Beatles Paradigm. Transcending a collection of 'ropey', scrappy, multi-cultural breadcrumbs into a whole new semiosphere</i>	398
Μαίη Κοκκίδου, Χριστίνα Τσίγκα Η κουλτούρα των βιντεοκλίπ: η περίπτωση των μουσικών βιντεοκλίπ δια-τροπικής ακρόασης	408
Angeliki Avgitidou <i>Art imitating protest imitating art: performative practices in art and protest</i>	420
Spiros Polimeris, Christine Calfoglou <i>Some thoughts on the semiotics of digital art</i> ..	430
Χρύσανθος Βούτουρος, Ανδρέας Λανίτης Η Σημειο-αισθητική προσέγγιση της Βυζαντινής τέχνης ως Εικονική Κληρονομιά	440
Άννα Μαρία Παράσχου Τοπογραφία διάρρηξης: Φωτογραφικές απεικονίσεις πολέμου από τον Simon Norfolk, ως μια αφήγηση ανατροπής	454

Pirjo Kukkonen <i>Signs of times and places in Aki Kaurismäki's films. The existential subject and the semiotic modalities of being and doing</i>	466
Christina Adamou <i>Swarming with cops</i>	478
Yvonne Kosma <i>Picturing 'Otherness': Cinematic Representations of 'Greekness' in "My Big Greek Fat Wedding"</i>	488
Χρήστος Δερμεντζόπουλος, Θανάσης Βασιλείου <i>Προσεγγίζοντας μια αφαιρετική κινηματογραφική μορφή: "Το Δέντρο της Ζωής", του Terrence Malick</i>	498
Νίκος Τερζής <i>Η σημειωτική μέθοδος ανάλυσης μιας ταινίας</i>	508
Ηρώ Λάσκαρη <i>Σύστημα γενεσιουργής οπτικοακουστικής αφήγησης</i>	524

ADVERTISEMENT

Luiz Carlos Migliozi Ferreira de Mello <i>Viagra: New Social Forms</i>	536
Nikos Barkas, Maria Papadopoulou <i>'The house of our dreams': A decade of advertisements in building magazines</i>	544
Stamatia Koutsoulelou <i>Advertising strategies in times of crisis: A semiotic analysis</i>	560
Περικλής Πολίτης, Ευάγγελος Κουρδής <i>Κοινωνιόλεκτοι σε ελληνικές τηλεοπτικές διαφημίσεις. Η περίπτωση της «γλώσσας των νέων»</i>	572
Ευριπίδης Ζαντίδης <i>Αναδυόμενες ταυτότητες και εθνικότητα σ' ένα φλιτζάνι κυπριακού καφέ</i>	588
Ελένη Συκιώτη, Γενοβέφα Ζαφειρίδου <i>Σημειωτικές παρατηρήσεις στη σύγχρονη διαφήμιση: Η περίπτωση της εμπορικής και της κοινωνικής διαφήμισης</i>	600
Βασιλική Κέλλα <i>Η διαφήμιση ως λεκτική πράξη</i>	612

LANGUAGE, TEXTS AND TEXTUALITIES

George Androulakis, Roula Kitsiou, Carolina Rakitzi, Emmanuel Zerai <i>Linguistic cityscape revisited: inscriptions and other signs in the streets of Volos</i>	622
María José Naranjo, Mercedes Rico, Gemma Delicado, Noelia Plaza <i>Constructing new identities around Languages and Media</i>	634
Ιωάννα Μωραΐτου, Ελευθερία Τσέλιου <i>Ανάλυση Λόγου και μεταμοντέρνες προσεγγίσεις στη συμβουλευτική / ψυχοθεραπεία: η «στροφή στο λόγο»</i>	642
Φίλιππος Τεντολούρης, Σωφρόνης Χατζησαββίδης <i>«Κατασκευάζοντας» το κείμενο και τον συγγραφέα: οριοθετημένα και μη-οριοθετημένα σημειωτικά πλαίσια της σχολικής γλωσσικής δημιουργίας</i>	652
Βάσια Τσάμη, Δημήτρης Παπαζαχαρίου, Άννα Φτερνιάτη, Αργύρης Αρχάκης <i>Η πρόσληψη της γλωσσικής ποικιλότητας σε κείμενα μαζικής κουλτούρας από μαθητές της Ε' και ΣΤ' Δημοτικού</i>	664
Αναστασία Χριστοδούλου, Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Αργύρης Κυρίδης <i>'Lego-Legends of CHIMA'. Κοινωνιοσημειωτική ανάλυση της συναρμολόγησης του θρύλου</i>	676
Μαρίνα Σούνογλου, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου <i>Η Σημειωτική στη διαμόρφωση της έννοιας του πολίτη στο νηπιαγωγείο</i>	686

BODIES & MINDS

Fotini Bonoti, Plousia Misailidi <i>Graphic signs of jealousy in children's human figure drawings</i>	700
Eirini Papadaki <i>The Semiotics of Children Drawings, A Comparative Study of Art, Science and Children Drawing</i>	708
Myrto Chronaki <i>Changing practices and representations of birth and birth-spaces in maternity clinics and at home</i>	720
Athanasios Sakellariadis <i>Metaphor as a Hermeneutical Design of the Mental Phenomena: The role of narrative speech in the cognitive field of the Philosophy of Mind</i>	730
Anita Kasabova <i>A semiotic attempt to analyze delusions</i>	738

LITERATURE

Miltos Frangopoulos <i>The Task of the Translator</i>	756
Fitnat Cimşit Kos, Melahat Küçükarslan Emiroğlu <i>Reality as a Manner of Transformation</i>	766
Angela Yannicopoulou, Elita Fokiali <i>Transmedia Narratives for Children and Young Adults</i>	778
Ioanna Boura <i>The expression of worldviews through narratives and chronotopes of liquid times</i>	790
Evgenia Sifaki <i>The "Poetic Subject" as "Subject of Semiosis" in C. P. Cavafy's "Going back Home from Greece"</i>	798
Αγγελική Παννικοπούλου <i>Το εικονογραφημένο βιβλίο χωρίς λόγια</i>	808
Μαρίνα Γρηγοροπούλου <i>Κόσμοι που συγκρούονται και σημεία των τεχνών: οι «Σκοτεινές Τέχνες» του Νίκου Κουνενή</i>	818
Σοφία Ιακωβίδου <i>Εις τα περίχωρα της δυστοπίας: αφηγήσεις της κρίσης στη λογοτεχνία για νέους</i>	826
Πέγκυ Καρπούζου <i>Το παιχνίδι και η ηθική της μετανεωτερικής συμβίωσης</i>	834
Αγλαΐα Μπλιούμη <i>Ρευστοί καιροί και μεταφορές – Σημειωτικές προσεγγίσεις στη λογοτεχνία της ενωμένης Γερμανίας</i>	844
Παναγιώτης Ξουπλίδης <i>Ένας οικείος δαίμονας: προς μια προσέγγιση του σημείου της λογοτεχνικής γάτας σε 7 κείμενα παιδικής λογοτεχνίας του Χρήστου Μπουλώτη</i>	856
Conference Credits	868

Η ανάλυση ενός γεγονότος μέσα από τον πολυσημικό λόγο των εφημερίδων: Μία μεθοδολογική και πολιτική προσέγγιση του Δεκέμβρη του 2008

Μαριάννα Ψύλλα ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ mpsilla@hotmail.com

Δημήτριος Σεραφής ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ serafisdimitris@gmail.com

Abstract

December of 2008 was an event with multiple meanings both at the socio-political field and that of the print media discourse. Though its narration, the mediated event constitutes a “construction” with communication dimensions, since it becomes subject of a process which obtains historicity and temporality through social production and identification that incurs. Specifically, we study the discourse of newspapers ‘Eleftherotypia’ and ‘I Kathimerini’ during the period 08-22/12/2008. Through the establishment of a multimodal framework that draws on different approaches we aim to deconstruct the attempts of the two newspapers to construct the reality of the days and to legitimize their ideological direction within the power relations they are involved.

Keywords

December of 2008 , print multisemiotic media discourse , ideology , power

Εισαγωγή

Ο Δεκέμβρης του 2008, αποτέλεσε ένα μη αναμενόμενο κοινωνικοπολιτικό γεγονός κι ένα *δημόσιο χώρο*, 'κατασκευασμένο' από τις τότε κοινωνικοπολιτικές συνθήκες. Εστιάζοντας στη μελέτη του πολυσημικού λόγου των πρωτοσέλιδων των εφημερίδων, ισχυριζόμαστε ότι η διαμεσολάβηση ενός γεγονότος από τα ΜΜΕ δημιουργεί μια νέα διάσταση του, καθώς «δημιουργούν ένα συμβολικό χώρο εντός του οποίου πραγματοποιείται η *μετάφραση* του κοινωνικού γεγονότος και η εκ νέου απόδοσή του με πρόσθετες προεκτάσεις και νοηματοδότηση» (Ψύλλα, 2010, σ. 24). *Μετάφραση* μέσω της οποίας επιχειρείται η *κατασκευή* των γεγονότων ανάλογα με τις ιδεολογικοπολιτικές αντιλήψεις του ΜΜΕ και τις σχέσεις εξουσίας στις οποίες εμπλέκεται στο δημόσιο χώρο.

Θεωρητικές-Μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η δολοφονία Γρηγορόπουλου και οι δράσεις που ακολουθούν, συγκροτούν ένα συνεχώς διαμορφούμενο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον, αναδύοντας αντιλήψεις και στάσεις που τροποποιούν το τότε πλαίσιο «κανονικότητας». Η αγανάκτηση για το θάνατο, αλλά και η αγωνία της κοινωνικής πλειοψηφίας ξεσπούν μπροστά στο διαφαινόμενο, δυσσίωνα μέλλον λόγω της τότε εμφανιζόμενης κρίσης. Ο «Δεκέμβρης» καθίσταται ένα γεγονός πρωτοφανές για τα μεταπολιτευτικά δεδομένα λόγω του ιδιαίτερου μωσαϊκού δρώντων υποκειμένων, μορφών δράσης και έκφρασης καταφέροντας να αναδιαμορφώσει τη συζήτηση που διεξάγεται στο *δημόσιο χώρο*.

Τα ΜΜΕ και ειδικότερα ο έντυπος λόγος, στον οποίο εστιάζεται η ανάλυσή μας, γίνονται αντιληπτά ταυτόχρονα ως *φορείς* και *κοινότητες λόγου*¹.

Η δράση τους ως *φορείς λόγου* επιχειρεί να διεμβολίσει τις αντίθετες οπτικές, εμπλέκοντάς τα σε ένα πλέγμα άσκησης εξουσίας, που αποτελεί «έναν τρόπο για τους μεν να δομήσουν το πεδίο δυνατής δράσης των δε» (Foucault, 1991, σ. 95), ενώ ως *κοινότητες λόγου* συντίθενται από σχέσεις εξουσίας, διαπερνώνται από ιδεολογικές οπτικές και εντός τους διεξάγεται διαπάλη αντιτιθέμενων στρατηγικών-τακτικών που καθορίζουν τον εκφερόμενο λόγο. Ο έντυπος λόγος επιχειρεί να κατασκευάσει λεκτικά ένα νέο *ιδεολογικοποιημένο γεγονός* αντιπαραθέτοντάς το στα αντιτιθέμενά του και η παραπάνω κατασκευή και αντιπαραθέση διαμορφώνει το χώρο των ΜΜΕ ως ιδεολογικό, ενώ το «ιδεολογικό παιχνίδι» εκτυλίσσεται και εντός τους, διαμορφώνοντας ένα αντιφατικό *corpus* που υπηρεί το σκοπό της κυριαρχίας τους.

Η διεπιστημονική προσέγγισή μας στόχο έχει την ανάλυση του πολυσημικού έντυπου λόγου οδηγώντας στην διαμόρφωση κριτηρίων για την αποδόμηση των ιδεολογικών νορμών και των σχέσεων εξουσίας που αναδεικνύονται μέσω αυτού. Η *διεπιστημονικότητα*², «προσέγγιση η οποία επιτυγχάνεται όταν η έρευνα πάνω σε ένα επιστημονικό πεδίο συνθέτει διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις και δημιουργεί νέες, ολιστικές» (Wodak & Weiss, 2003, σ. 18), μας επιτρέπει την χρήση εργαλείων διαφόρων επιστημονικών πεδίων ενταγμένα στη μελέτη του λόγου.

Όπως αναφέρει η Wodak (1996, σ. 17-8), «οι κοινωνικές διαδικασίες συγκροτούν τον λόγο και, αντιστρόφως, ο λόγος τις συγκροτεί με τη σειρά του. Ως συνέπεια, τα κοινωνικά προβλήματα και οι επακόλουθες συγκρούσεις λόγω των συμφερόντων των κοινωνικών ομάδων δημιουργούν σχέσεις εξουσίας που κατασκευάζονται λεκτικά». Ανακύπτει, λοιπόν, ως σημαίνουσα, η ανάγκη να λαμβάνουμε υπόψη τις κοινωνικοπολιτικές παραμέτρους κατά την μελέτη και ανάλυση ενός γεγονότος, ενώ, ταυτοχρόνως, η λεκτική κατασκευή του «Δεκέμβρη» δημιουργεί την ανάγκη μεθοδευμένης αποδόμησης της.

Αξιοποιούμε, έτσι, το ρεύμα της *Κριτικής Ανάλυσης Λόγου* (ΚΑΛ) και την προβληματική σχετικά με την κριτική *διεπιστημονική προσέγγιση* του λόγου (ενδεικτικά πρβλ. Fairclough, 2001, 2005; Weiss & Wodak, 2003, van Leeuwen, 2005), εντάσσοντας τον στο πλαίσιο της κοινωνικής διαδικασίας, η οποία εντέλει αποδίδει υπόσταση στο ίδιο το περιεχόμενο του. Η υπό αυτό το πρίσμα αξιοποίηση της *λειτουργικής γραμματικής* (functional grammar) του Halliday, για τη σύνδεση μεταξύ των γλωσσικών επιλογών και της αντίστοιχης λειτουργίας τους στο σημασιολογικό επίπεδο, μας επιτρέπει να προσεγγίσουμε το λόγο και την χρήση του για τις νοηματοδοτήσεις που αποδίδουν τα ΜΜΕ. Λαμβάνουμε, επιπλέον, υπόψη ότι ο σύγχρονος έντυπος λόγος δεν συγκροτείται μονοσημικά αλλά πολυσημικά. Η μείξη γλωσσικών και οπτικών επιλογών προκρίνεται, παράγοντας συνολικότερη νοηματοδότηση, καθώς «το οπτικά και λεκτικά εκφρασμένο νόημα μπορεί να είναι το ζευγάρι το ένα του άλλου ή μπορεί να συμπληρώνει και να επεκτείνει το ένα το άλλο ή ακόμη (μπορεί) να συγκρούονται και να αντιτίθενται μεταξύ τους» (Kress & van Leeuwen, 1998, σ. 187). Οι εφημερίδες γίνονται ως εκ τούτου αντιληπτές σαν ένα *πολυτροπικό προϊόν* «σαν μια σύνθεση επιμέρους σημειωτικών τρόπων, οι οποίοι επηρεάζονται και διαπλέκονται μεταξύ τους» (Χατζησαββίδης, 2011, σ. 104) και η *πολυτροπικότητα* (multimodality) που χαρακτηρίζει το σύγχρονο μιντιακό τοπίο (Kress, 2010) εξετάζει τις «αναπαραστάσεις που με πολλούς τρόπους (modes) ο καθένας διαλέγει, χάριν των επικοινωνιακών αναγκών και δυνατοτήτων» (Kress, 2010, σ. 22). Η προσέγγισή μας, συνολικά, εντάσσεται στις απόπειρες που αναπτύσσονται στα πλαίσια της πολιτικής επικοινωνίας σαν ιδιαίτερη έκφανση αυτής.

Η αναλυτική απόπειρα

Με τις παραπάνω προκείμενες μελετάμε στα πρωτοσέλιδα: *λέξεις*, ονοματικούς-ρηματικούς τύπους που χρησιμοποιούνται για να παράξουν μη αμφισβητήσιμο αξιολογικό νόημα, *φράσεις* στις οποίες οι ονοματικοί και ρηματικοί τύποι περιγράφουν τις σχέσεις υποκειμένου και κατηγορήματος, τη διαδικασία της *μεταβιβαστικότητας* (transitivity) που διερνύει την παραγωγή νοήματος το «ποιος κάνει τι σε ποιόν;» (Halliday, 2004, σ. 179) και *διαφραστικές ενότητες* αυτοτελούς νοήματος. Τα παραπάνω εξετάζονται, σε σύνδεση με *μη γλωσσικά στοιχεία* (non verbal) που ενυπάρχουν στο πρωτοσέλιδο.

Η Ελευθεροτυπία

Στο επίπεδο των λέξεων, η *Ελευθεροτυπία* διαμορφώνει μια εικόνα γενικευμένης έκρηξης στην οποία η νεολογία έχει πρωταγωνιστικό ρόλο με ποικιλία μορφών δράσης και με στόχο την αποκατάσταση αδικιών. Οι αξιολογικοί χαρακτηρισμοί «ξέσπασμα», «ξεσπικωμός», «εξέγερση» παρέχουν τη συγκεκριμένη νοηματοδότηση, ενώ το κοινωνικό υπόβαθρο αναδεικνύεται μέσω των τύπων «15αρηδων», «μαθητικές» που συνήθως συνοδεύουν κάποια ρητά αναφερόμενη δράση (λ.χ. «μαθητικές κινητοποιήσεις») και η ποικιλία δράσεων, μέσω των ονοματικών τύπων «διαμαρτυρία», «καταλήψεις», συλλαλητήριο», «πορείες», «συγκεντρώσεις» και της μεταφοράς «απεργιακό σφυροκόπημα». Η εφημερίδα προβαίνει στο θετικό χαρακτηρισμό των δράσεων μέσω της ονοματικής ενότητας «ελπιδοφόρα οργή». Ωστόσο, στα πρωτοσέλιδά της κάνουν την εμφάνισή τους ονοματικοί τύποι όπως «Πυρ», «καταστροφές», «επεισόδια Αθήνας», «καταλήψεις» νοηματοδοτώντας αρνητικά τα γεγονότα. Η συγκεκριμένη επιλογή, στόχο έχει να διαμορφώσει μια νοηματική ενότητα που ενσωματώνει τους αναγνώστες που διαφωνούν με την κυρίαρχη κατασκευή της. Αναφορικά με το κράτος και την κυβέρνηση, η *Ελευθεροτυπία* κατασκευάζει μια εικόνα διάλυσης, «Ακυβέρνητη Πολιτεία» την οποία επιτείνει με την επιφωνηματική σχεδόν χρήση των ουσιαστικών «Παραίτηση», «Ανασχηματισμός». Η αναφορά στον πρωθυπουργό με το επώνυμό του, «Καραμανλής», δηλώνει υποτιμητική οικειότητα, καθώς συνοδεύεται είτε από το τροπικό επίρρημα «αλλού» είτε από τη φράση «στον αέρα», που στην προφορική χρήση λειτουργούν προσδιορίζοντας ανθρώπους-καταστάσεις μειωμένης σοβαρότητας. Προβαίνει στην αρνητική κρίση της αστυνομίας ως μηχανισμού, αλλά και της ενέργειας του ειδικού φρουρού. Η μείξη μεταφορών «Ζητών», «πιστολέρο» και κυριολεκτικών χρήσεων των λέξεων «αστυνομικός», «αστυνομία», «ΜΑΤ», «ειδικός φρουρός», αλλά και η μετωνυμική αναφορά «σφαίρα-φυτίλι» συγκροτούν την κατασκευή της αστυνομίας- κατασταλτικού μηχανισμού, και μηχανισμού βίας «αστυνομική βία». Στην περίπτωση της πράξης της 6/12, η *Ελευθεροτυπία* προχωρά σε μια σαφώς αρνητική κατασκευή της. Η χρήση των λέξεων, όπως παρατίθεται, είναι ενδεικτική: «Έγκλημα, δολοφόνση, Πυροβολεί, Δολοφονίες, Εξοστρακισμός αλλά...». Ακόμη και στην περίπτωση που χρησιμοποιεί την ευρέως χρησιμοποιούμενη τότε λέξη «εξοστρακισμός»³, σπεύδει να χρησιμοποιήσει αντιθετικά τον σύνδεσμο «αλλά» μη αφήνοντας περιθώρια παρερμηνιών. Σύμφωνα με αυτήν, η πράξη του ειδικού φρουρού είναι μια δολοφονική ενέργεια που συνάδει με την αστυνομία-δύναμη καταστολής.

Στο φραστικό επίπεδο, η *Ελευθεροτυπία*, διευρύνει τη θετική κατασκευή της κοινωνικής έκρηξης. Εκπρόσωποι του εργατικού κινήματος και νεολογία αποτελούν υποκείμενα σε δυναμικές, θεσμικά κατοχυρωμένες διεργασίες που τυγχάνουν της καταστολής των κρατικών δυνάμεων. Οι φραστικές δομές «Απεργιακό σφυροκόπημα μεθαύριο από ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ», «Μαθητές- φοιτητές στην πρώτη γραμμή», «Οι μαθητές στη ΓΑΔΑ. Πρόσφεραν λουλούδια, εισέπραξαν άγριο ξύλο», «Καταλήψεις σε όλες τις σχολές αποφάσισε το συντονιστικό», «Συνεχίζουν με πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο Τα παιδιά της οργής»,

αποδεικνύουν τον παραπάνω ισχυρισμό. Αξιοσημείωτο είναι ότι η *Ελευθεροτυπία* αναδεικνύει σε σημαίνουσα την αναφορά σε πράξεις «αντισυμβατικού» χαρακτήρα. Το σημαντικό εδώ είναι το γεγονός ότι είτε δεν καταγράφεται το υποκείμενο «Ξεσηκωμός σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Χανιά, Μυτιλήνη, Γιάννινα και Θράκη», «Στο Πύρ Αθήνα και Θεσσαλονίκη», «Καταστροφές σε Ηράκλειο, Χανιά, Λάρισα και άλλες πόλεις», «Κατάληψη σε ΓΣΕΕ», «“Στόλισαν” με σκουπίδια το δέντρο» ή όταν αυτό αναφέρεται, η φράση αποδίδεται σε υποκείμενο που έχει συμφέρον να τη χαρακτηρίσει ως παράνομη «Κυβέρνηση: Δεν είναι κοινωνικό φαινόμενο, αλλά καταστροφική μανία συντονισμένων ομάδων». Στόχος, στην μεν πρώτη περίπτωση, να μην αποδοθεί σε κάποιον μια πράξη που ενδέχεται να έχει αρνητική συνδήλωση για τις δράσεις, επιχειρώντας έτσι την εγκόλληση των αναγνωστών που βλέπουν κριτικά την κατασκευή της *Ελευθεροτυπίας*. Στην δεύτερη περίπτωση, η κατασκευή αποδίδεται ευθέως στην κυβέρνηση. Μέσω αυτής δηλώνεται υπόρρητα ότι η θετικά νοηματοδοτημένη δράση επιχειρείται να σπιλωθεί από την αρνητικά χαρακτηρισμένη κυβέρνηση. Εμφανίζει την αστυνομία σε ρόλο υποκειμένου ρηματικών ενεργειών που αφαιρούν συνειδητά ή δύνανται να αφαιρούν τη ζωή. Οι δομές «Αστυνομικός -χωρίς λόγο- δολοφόνησε 15χρονο μαθητή», «Πύρ ‘Ζητάδων’ μετά την κηδεία» είναι ενδεικτικές. Η πράξη του ειδικού φρουρού ενέχει το ρόλο του πυροδότη της έκρηξης, καθώς μέσω της μετωνυμικής χρήσης του υποκειμένου «σφαίρα-φουτίλι» στην φράση «Σφαίρα-φουτίλι στην έκρηξη», υπονοείται ο αστυνομικός-αφορμή του ξεσπάσματος. Αναφορικά με το κράτος και την κυβέρνηση, η *Ελευθεροτυπία* κατασκευάζει την εικόνα μιας κυβέρνησης αμήχανης και ανίκανης. Οι προτασιακές και φραστικές ενότητες στις οποίες κράτος, κυβέρνηση ή ο τότε πρωθυπουργός κατέχουν ρόλο υποκειμένου «Ακυβέρνητη Πολιτεία», «Ο Καραμανλής τρέχει στους πολιτικούς αρχηγούς» «Η κυβέρνηση σε λήθαργο» «ο Καραμανλής αλλού» «Στον αέρα Καραμανλής – Οικονομία», συνδυάζονται είτε με επιθετικούς προσδιορισμούς σαφώς αρνητικού αξιολογικού νοήματος, «Ακυβέρνητη», είτε με ρήματα που δηλώνουν κίνηση πανικού «τρέχει στους πολιτικούς αρχηγούς» είτε με ονοματικούς προσδιορισμούς ή τροπικά επιρρήματα που δηλώνουν ανικανότητα «σε λήθαργο», «στον αέρα», «αλλού». Η αρνητική κατασκευή της κυβέρνησης, του κράτους και του πρωθυπουργού εντείνεται μέσω και της αρνητικής εικόνας που φαίνεται να διαμορφώνει το σύνολο του πολιτικού προσωπικού. Ο πρωθυπουργός κατέχει ρόλο υποκειμένου στην φράση «Ο Καραμανλής στο στόχαστρο Υπουργών και Βουλευτών», όπου δηλώνεται εχθρική στάση της κυβέρνησής του, «Υπουργών», «Βουλευτών». Στην δεύτερη περίπτωση, η φραστική ενότητα «...του έδειξαν την κάλπη» εντείνει την εικόνα ανικανότητας υπονοώντας ότι ο Πρωθυπουργός πρέπει να εγκαταλείψει την εξουσία οδηγώντας τη χώρα σε εκλογές⁴. Τέλος, ακόμη και σε περιπτώσεις που ο πρωθυπουργός ή η κυβέρνηση εμφανίζονται να έχουν μια θετική στάση, η *Ελευθεροτυπία* σπεύδει να την αναίρεσει άμεσα. Τα στελέχη της κυβέρνησης, «Παυλόπουλος», «Χηνοφώτης», ενώ μέσω της ρηματικής ενέργειας «παραιτήθηκαν» επιδεικνύουν στάση αντίστοιχη του κοινού αισθήματος, ανακαλούν και παραμένουν στις θέσεις τους: «αλλά...

μένουν». Η ίδια εικόνα κατασκευάζεται με τη ευθέως ειρωνική χρήση του ερωτηματικού επιφωνήματος «Ε και;...» αμέσως μετά τον πρωθυπουργικό λόγο ανάληψης της ευθύνης των κακών χειρισμών «Καραμανλής: Αναλαμβάνω την ευθύνη Ε, και...». Αναφορικά με τη δολοφονία, η *Ελευθεροτυπία* συνεχίζει τη ρητή κρίση που παρήγαγε: το «Έγκλημα» οδηγεί στο θετικά νοηματοδοτημένο «Ξέσπασμα» μέσω του συμπλεκτικού συνδέσμου «και». Η νεολαία, βρίσκεται αντιμέτωπη με ωμή καταστολή, ως αντικείμενο στη φράση «στη νεολαία σφαίρες». Επιχειρείται να καταρριφθεί μια συζήτηση σχετικά με το μεμονωμένο του περιστατικού και να ενταχθεί στα συμβάντα κρατικής βίας του παρελθόντος⁵, μέσω του «Μεμονωμένη» βία», με το επίθετο εντός εισαγωγικών, δείγμα της ειρωνικής διάθεσης. Τέλος, η *Ελευθεροτυπία* σπεύδει να γίνει κομμάτι του κόσμου που αντιδρά. Αποχαιρετά το μαθητή μέσω της επιφωνηματικής φράσης «Αντίο Αλέξη» κατασκευάζοντας τη συμμετοχής της στο 'κινηματικό στρατόπεδο'.

Στο επίπεδο του *συνολικού πρωτοσέλιδου* οι δρώντες, έχουν πάντα εμφανή τα πρόσωπά τους, επιδεικνύοντας συλλογική συμπεριφορά (08,09,11/12), δείγμα αφενός του νόμιμου-δίκαιου αναβρασμού, της μαζικότητας του αναβρασμού, αλλά και της συλλογικής πρακτικής ως μεθόδου ορθής επιτέλεσης σκοπών. Ο συνδυασμός με λέξεις σαφούς αξιολογικού περιεχομένου, με διαφραστικές ενότητες που αυτοτελώς παράγουν νόημα και με προστακτικού χαρακτήρα ρηματικές ενότητες («Δολοφόνοι» 08/12, «Αυτές οι μέρες είναι του Αλέξη» 09/12, «Να φύγετε» 11/12) δείχνει τους αντιπάλους της συλλογικής δράσης και διατυπώνει ευθαρσώς τους στόχους και το νόημα της. Οι δρώντες, επίσης, εμφανίζονται ως θύματα αστυνομικής βίας (08/,16/12) με τις διαφραστικές ενότητες που τις πλαισιώνουν να είναι πάλι σαφείς νοηματικά υπέρ των διαδηλωτών. Η περίπτωση της εμφάνισης κινηματικής βίας στο πρωτοσέλιδο της *Ελευθεροτυπίας*, αν και επαναληπτική (09,12,19/12), δεν αποδίδεται σε κάποιο ή κάποια άτομα με εμφανή χαρακτηριστικά και η συμπεριφορά εμφανίζεται ατομική έναντι της θετικά νοηματοδοτημένης συλλογικής. Τέλος, η ενσωμάτωση συνθημάτων που ακούγονται την συγκεκριμένη περίοδο στους δρόμους της χώρας, (08,09,10,11,18/12), αποτελεί δείγμα ότι η εφημερίδα στόχο έχει, όχι μόνο να αποτελέσει έντυπο που θα ενσωματώσει υπό την δική του ιδεολογικοπολιτική οπτική τη δράση που διεξάγεται, αλλά και να αναδειχθεί ως μετέχον αυτής επιχειρώντας να αποτελέσει τμήμα του «εμείς» (Mautner, 2008, σ. 43) που διαμορφώνεται μέσω της συλλογικής συμπεριφοράς. Η αστυνομία εμφανίζεται οπτικά ως υποκείμενο διάπραξης βίαιων ενεργειών (08,16,22/12) και πάντα σε συνδυασμό με λεκτικά που παραπέμπουν σε πράξεις βίας που διαπράττονται από εκείνη κατασκευάζοντάς την, έτσι, ως υποκείμενο βίαιης συμπεριφοράς. Επιπροσθέτως, το κράτος και η κυβέρνηση, κατά την οπτική κατασκευή τους, εμφανίζονται ανίκανοι να υπηρετήσουν την κοινωνική ομαλότητα χάριν της κοινωνικής πλειοψηφίας καταλήγοντας, έτσι, να αποτελούν είτε την πηγή και τον υπεύθυνο της μη κανονικής κοινωνικής εξέλιξης (09/12) είτε τον ηθικό αυτουργό της δολοφονίας (10/12). Ο Πρωθυπουργός, μέσω του οποίου προσωποποιείται ο κρατικός και κυβερνητικός μηχανισμός, τις περισσότερες φορές, εμφανίζεται με αμήχανο

βλέμμα απέναντι στις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις (09,10,13,22/12), ενώ στην μοναδική περίπτωση που εμφανίζεται σίγουρος και επιβλητικός, συνοδεύεται από την ειρωνικού περιεχομένου ερώτηση «Ε και;» (17/12), δείγμα της απόπειρας κατασκευής αρνητικού νοήματος αναφορικά με τις κυβερνητικές επιλογές. Αναφορικά με την δολοφονία και τον δολοφονημένο μαθητή, η *Ελευθεροτυπία*, προβαίνει στη συστηματική απεικόνιση του (08,09,10,11,19/12) σε κεντρικά ή εμφανή σημεία, ενώ, ταυτόχρονα, χαιρετά τον 15χρονο μαθητή με την επιφωνηματικού τύπου φράση «Αντίο Αλέξη» (10/12) σε μια απόπειρα κατασκευής οικειότητας μεταξύ θύματος και αναγνώστη και στην απόπειρα εμφάνισης της ως συμμετοχού στην οργή για τον θάνατό του.

Η Καθημερινή

Στον αντίποδα, η *Καθημερινή*, κατασκευάζει μια εικόνα άλλου είδους αναταραχής, χωρίς κοινωνικά αίτια. Η χρήση των ονομαστικών τύπων δεν παρεκκλίνει κατασκευάζοντας μια ενόπτη γεγονότων με στόχο τη βίαιη κοινωνική αναταραχή «βία», «ταραχές». Μάλιστα, πολιτικοποιεί την εικόνα της βίαιης ταραχής δείχνοντάς την να στρέφεται εναντίον της δημοκρατίας με την χρήση της ονομαστικής ενότητας «Αντιδημοκρατική επίθεση», επιχειρώντας να κατατάξει το «Δεκέμβρη» στο 'πάζλ' των αντιδημοκρατικών ενεργειών. Η κατασκευή της καταρρέουσας κυβέρνησης, συγκροτείται και εδώ μέσω των επιλογών των «κενό», «χωρίς σχέδιο». Όμως, δεν είναι εμφανής η απόπειρα επίτασης της εικόνας. Με τη δομή «Κυβερνητική δέσμη μέτρων» υπόρρητα δηλώνεται η ανάγκη ανάκαμψης της κυβέρνησης και η ευεργετική πτυχή της κυβερνητικής πολιτικής. Η *Καθημερινή* δεν αξιολογεί την αστυνομία. Αρκείται μόνο σε μια τυπική αναφορά στο θεσμό. Έτσι, αποκρύπτει την ενέργεια του ειδικού φρουρού αποφεύγοντας εντέχνως την αρνητική νοηματοδότηση. Κατασκευάζεται μια εικόνα ασάφειας αναφορικά με το συμβάν της 6/12 μέσω του ουσιαστικού «αίμα», το οποίο δε διατυπώνει ούτε την πράξη, ούτε το συμβάν, αφήνοντας ανοιχτές (παρ)ερμηνείες.

Στο φραστικό επίπεδο, η *Καθημερινή* ενισχύει την κατασκευή της άνομης, αντικοινωνικής διεργασίας. Οι αρνητικές νοηματικά λέξεις που χρησιμοποιούνται, αναλαμβάνουν ρόλο υποκειμένου εναντίον του κοινωνικού συνόλου, του οικονομικού και πολιτικού συστήματος εντός των οποίων συντελούνται αντιδημοκρατικές ενέργειες διαταράσσοντας τη δημοκρατική λειτουργία και την οικονομία, διασύροντας τη χώρα στο εξωτερικό λόγω της αδυναμίας του κράτους να επιβληθεί. Οι φράσεις «Φλόγες σε κενό εξουσίας», «Οι ταραχές εντείνουν την κρίση», «Διεθνής διασυρμός από το κύμα βίας», «Αντιδημοκρατική επίθεση στη δημόσια τηλεόραση», «Τραγική... ρουτίνα η βία», «Κουκουλοφόροι χτύπησαν 'επαγγελματικά' στο κέντρο της Αθήνας» φέρουν σε ρόλο υποκειμένου τις αρνητικά νοηματοδοτημένες λέξεις (φλόγες, ταραχές, βία) και η ομάδα που δρα: «κουκουλοφόροι», είναι ποινικοποιημένη. Η αστυνομία επιχειρείται υπόρρητα να παρουσιαστεί ως κομμάτι της κοινωνίας. Η σύνδεση γίνεται με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο «και», παρέχοντας μια αίσθηση νοηματικής ένωσης στην φραστική ενότητα «Κοινωνία και Αστυνομία». Επιπλέον, η ερωτηματική φράση «Πώς ξεκίνησαν όλα», η οποία αναφέρεται στο συμβάν της 6/12,

αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο ποικιλότητας νοηματοδότησης. Με το υποκείμενο «όλα» -που περιέχει όλα τα συμβάντα, από την δολοφονία μέχρι τη συλλογική δράση, τον ρόλο της αστυνομίας- υπόρρητα αναφέρεται ότι δεν γνωρίζουμε «Πως ξεκίνησαν». Κατασκευάζεται έτσι μια εικόνα ασάφειας ακόμη και για την πράξη του ειδικού φρουρού και, ταυτόχρονα, η αστυνομία, που έχει αρνητική νοηματοδότηση τη δεδομένη περίοδο, αποφεύγεται να χαρακτηριστεί αρνητικά. Η *Καθημερινή* επίσης, ενώ φαίνεται αρχικά να κατασκευάζει μια αρνητική αναπαράσταση της κυβέρνησης, η οποία είτε έχει ρόλο υποκειμένου στην φράση «Χωρίς σχέδιο αντιμετώπισης η κυβέρνηση» είτε βρίσκεται κατακερματισμένη-ανίκανη να διαχειριστεί την επιστροφή στην κοινωνική ομαλότητα «Διαφωνούν και εντός της κυβερνήσεως», σπεύδει να διαμορφώσει την αντίστροφη εικόνα όπου κυβέρνηση και πρωθυπουργός αποτελούν μέρος της λύσης, λόγω των θετικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν για την αποκατάσταση της οικονομικής λειτουργίας. «Κυβερνητική δέσμη οκτώ μέτρων για άμεση ενίσχυση των πληγεισών επιχειρήσεων», «Αντεπίθεση από Καραμανλή για αναστροφή του κλίματος. Ανέλαβε ευθύνη για Βατοπέδι κατά την ομιλία του στην Κ.Ο.». Επιπλέον, ο πρωθυπουργός εμφανίζεται να αναλαμβάνει την ευθύνη παραλείψεων και σκανδάλων που είχαν απασχολήσει την κοινή γνώμη. Διαμορφώνεται, λοιπόν, μια εικόνα η οποία τείνει να εξαλείψει την προηγούμενη αρνητική. Η *Καθημερινή* δεν κάνει, πάλι, καμία αναφορά στη δολοφονία. Η απόκρυψη, έστω και των υποψιών για δολοφονική ενέργεια, φαίνεται να συνδράμει στη με συνειδητό τρόπο κατασκευή μιας πραγματικότητας χωρίς αφορμή, η οποία σε συνδυασμό με τα αρνητικά νοηματοδοτημένα γεγονότα και την ουδετερότητα αναφορικά με την αστυνομία ενισχύει τη συνολική κατασκευή της.

Τέλος, στο συνολικό πρωτοσέλιδο οι δρώντες εμφανίζονται είτε με καλυμμένα τα πρόσωπά τους (κουκουλοφόροι) στο φόντο φλεγόμενου τοπίου (09,10,19/12) είτε αποτελώντας τμήμα της οπτικής αναπαράστασης των καταστροφών εναντίον της χώρας (10,12/12), του πολιτισμού, της δημόσιας τηλεόρασης (17,18,19/12), με τις γλωσσικές επιλογές να τους εμπλέκουν σε αυτές. Σε κάθε περίπτωση, οι φραστικές επιλογές εντείνουν την εικόνα της κατασκευής μιας άλλου, χωρίς κοινωνικό υπόβαθρο, αντιδημοκρατικής, μεθοδευμένης επίθεσης. Στη μοναδική περίπτωση που οι δρώντες ξεφεύγουν από την παραπάνω κατασκευή και έχουν εμφανή τα πρόσωπά τους είναι υπό την περιφρούρηση της αστυνομίας (10,11/12). Η αστυνομία, πλέον, νοηματοδοτείται θετικά. Αποτελεί μηχανισμό διατήρησης της κοινωνικής ομαλότητας και προστασίας του κράτους, όπως κατασκευάζεται οπτικά (11/12) στην περίπτωση της περιφρούρησης του αγάλματος του Ε. Βενιζέλου, για πολλούς συντηρητικούς, στυλοβάτη του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Η κυβέρνηση είναι αφανής οπτικά, δείγμα της ανικανότητας αποκατάστασης της τάξης. Στην μοναδική περίπτωση οπτικής εμφάνισης του Πρωθυπουργού, στο φόντο της -κατασκευασμένης λεκτικά- αντιδημοκρατικής παρέμβασης δρώντων στη *NET* (17/12), αυτός εμφανίζεται αυστηρός και ικανός να αντιστρέψει το εις βάρος του κλίμα, κατασκευή η οποία συνάδει με την αντίστοιχη φραστική επιλογή που τον εμφανίζει ως υποκείμενο αποκατάστασης των καταστροφών. Τέλος, και αυτό είναι άξιο αναφοράς, συνεχίζεται η μη αναφορά στη δολοφονία του μαθητή, δείγμα της

απόπειρας της *Καθημερινής* να μην τοποθετηθεί σχετικά με την πράξη του αστυνομικού και μέσω αυτού να προβάλλει την εικόνα ενός 'αντικειμενικού' Μέσου, να στηρίξει την αρνητική κατασκευή των δράσεων, αλλά και τη θετική κατασκευή αστυνομίας και κυβέρνησης.

Συνοπτικά, η *Ελευθεροτυπία* κατασκευάζει μια έκρηξη κοινωνικών ομάδων όλων των κατηγοριών και ειδικότερα ομάδων με κοινές εμπειρίες με το δολοφονημένο μαθητή. Οι ενέργειες τους νοηματοδοτούνται πλειοψηφικά, με θετικό τρόπο. Οι όποιες αναφορές σε επεισόδια και άνομες ενέργειες των συλλογικών δρώντων καθίστανται μειοψηφικές, υποβαθμίζονται αλλά λειτουργούν υπέρ της ενσωμάτωσης των αναγνώστων που βλέπουν κριτικά την τοποθέτηση της εφημερίδας και, λόγω αυτού, εμφανίζονται στο πρωτοσέλιδο. Η κοινωνική δράση αφορμή έχει την δολοφονία ενός μαθητή από αστυνομικό. Μέσω αυτού η εφημερίδα κατασκευάζει εξαρχής τόσο το συμβάν της 6/12 ως δολοφονία η οποία συντελείται από κρατικό όργανο, όσο και το ρόλο της αστυνομίας σαν δύναμη διαχρονικά κατασταλτική. Το κράτος, μέσω της κυβέρνησης και του πρωθυπουργού, εμφανίζεται να απουσιάζει από οποιαδήποτε απόπειρα αποκατάστασης της δολοφονίας, αλλά και της κοινωνικής ομαλότητας. Κατασκευάζεται έτσι η αναπαράσταση ενός κρατικού μηχανισμού που, επί της ουσίας, επενδύει στον φόβο και την καταστολή, για να ανταπεξέλθει στην αδυναμία του να ενσωματώσει την κοινωνική οργή.

Στον αντίποδα, η *Καθημερινή* διαμορφώνει την εικόνα ενός άλλου ή υποκινούμενου συμβάντος χωρίς κοινωνικό υπόβαθρο και αίτια, που στόχο έχει να αποσταθεροποιήσει την κοινωνικοπολιτική ομαλότητα και την οικονομία. Η κυβέρνηση κατασκευάζεται, αρχικά, ως απύσχα και αδύναμη να αποκαταστήσει την ομαλότητα χάριν της απρόσκοπτης οικονομικής δραστηριότητας και ανάπτυξης. Η αναπαράσταση αυτή έρχεται να συμπληρωθεί από το κοινωνικό προφίλ μιας κυβέρνησης που αποκαθιστά την οικονομική καταστροφή. Η *Καθημερινή*, κατασκευάζει αρχικά, μια ουδετερότητα αναφορικά με την αστυνομία, ενώ συνειδητά, όταν αφήνει την ουδετερότητα της, επιχειρεί να συνδέσει νοηματικά την αστυνομία με τον κοινωνικό ιστό επιδιώκοντας να επενδύσει στην υπόρρητη κατασκευή μιας θετικής εικόνας της. Τέλος, συνειδητά και κατ' επανάληψη, δεν αναφέρει κάτι σχετικά με τον θάνατο Γρηγορόπουλου επιδιώκοντας τη νοηματική σύγχυση αναφορικά με την αφορμή του ξεσπάσματος.

Η προσέγγιση της κριτικής ανάλυσης του πολυσημικού έντυπου λόγου, μας επιτρέπει την κατανόηση του ρόλου των ΜΜΕ στο πλαίσιο της διαμόρφωσης των σύγχρονων κοινωνικών σχηματισμών, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικοπολιτικό περιεχόμενο, τις σχέσεις εξουσίας και την αντιπαράθεση στην οποία εμπλέκονται τα ΜΜΕ, με στόχο να κυριαρχήσει στο δημόσιο χώρο η ιδεολογικοπολιτική οπτική τους.

Υποσημειώσεις

1. Οι συγκεκριμένες έννοιες αναφέρονται από τον Ν. Fairclough σε έργα του. Εδώ, ισχυριζόμαστε ότι η διαλεκτική ενότητα των δύο αυτών όψεων περιγράφει συνολικά τη δράση των ΜΜΕ στο δημόσιο χώρο.
2. Η έννοια της διεπιστημονικότητας αναπτύσσεται από μελετητές με διαφορετικές οπτικές. Οι όροι που αποδίδουν στην ελληνική τη διεπιστημονικότητα ποικίλουν. Ενδεικτικά, χρησιμοποιούνται,

- αποδίδοντας διαφορετικές οπτικές, οι όροι transdisciplinarity (Fairclough, 2001, 2005), interdisciplinarity (Wodak & Weiss, 2003). Για μια συνοπτική παρουσίαση, πρβλ. van Leeuwen, 2005.
3. Η συγκεκριμένη λέξη χρησιμοποιούνταν το Δεκέμβριο του 2008 από Μέσα του συντηρητικού χώρου αλλά και από την υπεράσπιση του ειδικού φρουρού με επίκληση στο «τεκμήριο αθωότητας» του.
  4. Την περίοδο που προηγήθηκε το αίτημα για εκλογές, με κάθε αφορμή, απευθύνονταν από την τότε αξιωματική αντιπολίτευση προς την κυβέρνηση. Το «Δεκέμβριο», το αίτημα αυτό απευθύνεται έντονα προς τον πρωθυπουργό και από άλλους πολιτικούς χώρους.
  5. Αναφερόμαστε σε σειρά γεγονότων, όπως ο ξυλοδαρμός του Κύπριου φοιτητή στη Θεσσαλονίκη, που οι αρχές χαρακτήριζαν ως «μεμονωμένο περιστατικό». Η συζήτηση περί «μεμονωμένων περιστατικών αστυνομικής βίας» αποτελούσε, κατά την διακυβέρνηση της ΝΔ, υπερασπιστική γραμμή τόσο των εκπροσώπων της αστυνομίας όσο και των πολιτικών προϊσταμένων τους.

Αναφορές

- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: the critical study of language*. London: Longman.
- Fairclough, N. (2001). Critical discourse analysis as a method in social scientific research. In R. Wodak, & M. Meyer (Eds.) *Methods of critical discourse analysis*, (pp. 122-138). London: Sage.
- Fairclough, N. (2005). Critical discourse analysis in transdisciplinary research. In R. Wodak, & P. Chilton (Eds.) *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis*, (pp. 53-78). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Companies.
- Foucault, M. (1991). Δύο δοκίμια για το υποκείμενο και την εξουσία. Στο Foucault, M. (1991). *Η μικροφυσική της εξουσίας* (μτφρ. Λ. Τρουλινού), (σσ. 75-100). Αθήνα: Ύψιλον.
- Halliday, M.A.K. (1973). The functional basis of language. In B. Bernstein (Ed.) *Class, code and control*, V.II., (pp. 346-366). London: Routledge & Kegan Paul.
- Halliday, M.A.K. (2004). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold, 3rd edition.
- Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge.
- Kress, G., & T. van Leeuwen. (1996). *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.
- Kress, G., & T. van Leeuwen. (1998). Analysis of Newspaper Layout. In A. Bell, & P. Garret (Eds.) *Approaches to Media Discourse*, (pp. 186-219). Oxford: Blackwell.
- Mautner, G. (2008). Analyzing Newspapers, Magazines and Other Print Media. In R. Wodak, & M. Krzyzanowski (Eds.) *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*, (pp. 30-53). New York: Palgrave Macmillan.
- Ψύλλα, Μ. (2010). *Η μεθοδολογία της ανάλυσης ενός γεγονότος από τον έντυπο λόγο*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- van Leeuwen, T. (2005). Three models of interdisciplinarity. In R. Wodak, & P. Chilton (Eds.) *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis*, (pp. 1-18). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Companies.
- Weiss, G. & R. Wodak (Eds.) (2003). *Critical Discourse Analysis: Theory and Interdisciplinarity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Wodak, R. (1996). *Introduction: orders and disorders*. In *Disorders of Discourse*, (pp. 1-34). London and New York: Addison Wesley Longman Limited.
- Χατζησαββίδης, Σ. (2011). Η πολυτροπικότητα στη σύγχρονη εγγράμματη κοινωνία ως προϊόν μεταφοράς του βιώματος: προς μια νέα μορφή λόγου. Στο Μ. Πουρκός & Ε. Κατσαρού (Επιμ.) *Βίωμα, μεταφορά και πολυτροπικότητα: εφαρμογές στην επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη μάθηση και τη γνώση*, (σσ. 103-113). Θεσσαλονίκη: Νησίδες.